

УКРАЇНЦІ СКІФСЬКОЇ ДОБИ: ГІПОТЕЗА СЕРГІЯ КОРНІЄНКА
(Рецензія на науково-популярну працю С. Корнієнка «Рід Дніпровий: українці скіфської доби: (гіпотеза)». – К.: Ярославів Вал, 2010. – 176 с.)

2010 р. київське видавництво «Ярославів Вал» видало «науково-публіцистичну монографію» Сергія Корнієнка «Рід Дніпровий: українці скіфської доби: (гіпотеза)». В анотації зазначено, що автор зробив спробу розкрити тему «Існування прадавньої України в скіфо-еллінський період», а зміст праці визначено так: «На основі «Історії» Геродота, зокрема її Скіфського логосу (4-та книга), лінгвістичних, історичних, археологічних, етнографічних тощо відомостей автор будує концептуальну гіпотезу, яка попередньо підтверджує проживання праукраїнців (сколотів за Геродотом) принаймні на обширах лісостепової зони Середнього Подніпров'я». Після ознайомлення з працею маємо сказати, що в анотації перебільшено одержаний автором науковий результат, що й сам автор бачить своє завдання та оцінює свій доробок значно вужче.

Визначенням етнокультурної тяглості, спадкоємності на території України переймається вже не одне покоління українознавців. Праці цієї тематики, що відійшли від традицій російської советської історіографії у висвітленні етнокультурної сторони історичного процесу на українських теренах, почали активно з'являтися під час та після розпаду Союзу. Перед тим українську етнокультурну самобутність можна було виводити лише від населення південно-західної частини «единой древнерусской народности» (рос. м.) після її розпаду в XIII ст.

Як це часто буває, зникнення заборон призвело до появи значної кількості публіцистичних, науково-популярних та

наукових праць недостатньо аргументованих, не надто високої якості з етнологічного погляду. Визначальною тенденцією у публікаціях цієї тематики було прагнення авторів зробити давнішими український етнос, українську культуру, українську мову, українську державу. Монографія С. Корнієнка, на перший погляд (якщо дивитися на назву, анотацію та певні фрагменти тексту), теж ніби перебуває у групі праць, що безпідставно задавнюють українство, роблять його ровесником слов'янства. Але загалом автор обережно ставиться до формулювання висновків (хоча не завжди), не перебільшує значення свого доробку для підтвердження існування українців вже у скіфську добу.

Монографія складається з таких структурних частин: «Безвісна сторінка України (передне слово автора)» (її обсяг становить 2,5 с.), «Котияр» (2,5 с.), «Син міфу» (8 с.), «Таргітай проти Геракла» (30 с.), «Лінгвістична колізія» (90,3 с.), «Свіча до Віти (відтворення міфу)» (7,5 с.), «Філософія Золотої Чаші» (25 с.), «Примітки» (6 с.). Джерельну базу дослідження автор не характеризує, історіографію питання не висвітлює, бібліографічних списків літератури не наводить, що могло б значно зміцнити обґрунтованість позиції автора, полегшити читачеві пошук тематичної літератури.

Науково-популярний текст монографії насичений художніми вставками-оповіданнями, що є продуктом уяви автора. Добре, що цю частину праці читач може легко помітити у тексті завдяки шрифту курсивом. У ній описується

уявний перебіг історичних подій, наводяться діалоги персонажів реальних історичних осіб та уявних. С. Корнієнко застосовує метод «художнього фактичного висновку, коли на перехрещеннях відомого з'являється (висвітлюється) невідоме і його кількість згодом моделюється в гіпотетичну й далі теоретичну якість. [...] метод полягає в тому, щоб для дослідження маловідомого вдихнути у нього *уявне* життя, використовуючи відомі *факти*. [...] Метод працює на межі творчості й пізнання [...]» (с. 122). Художню частину монографії автор вважає необхідною складовою цього методу, який «мусить стати організувальним, одним із провідних методів» (с. 122). Його значення для монографії можна охарактеризувати словами автора: «Те, що вдається висвітлити – його заслуга, а що залишається поза кадром – недоліки користувача методом» (с. 122).

Однією з головних проблем, на якій зосереджується автор праці, є інтерпретація міфу про походження скіфів. З урахуванням корекції міфу у напрямку доповнення власними припущеннями С. Корнієнко пропонує його оновлений зміст та схему родового дерева скіфів, в основі якого перебуває Бабай. Від нього походить Даркидай, від якого походять Хлібоксай (плуг), Гарбоксай (ярмо і сокира) та Колаксай (чаша). Від Хлібоксай лінія веде до авхатів, від Гарбоксай – до котиярів та траспіїв. Від Колаксай через трьох його синів генеалогічна лінія веде до перелатів. Авхати, котияри, траспії та перелати є скіфами. Імена міфічних персонажів та етнічні назви автор корегує на підставі тлумачення їх з позицій української лексики.

Розгляд «зовнішнього (суспільного не сакрального) плану» міфу про генезу

скіфів привів С. Корнієнко до висновків, на які хочемо звернути увагу читача:

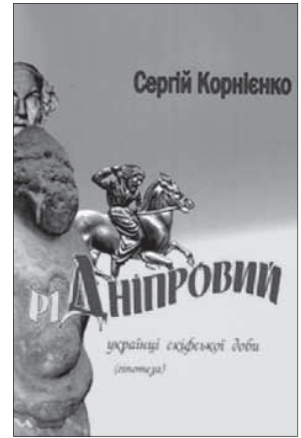
«1. Господарська, державна, соціальна, класова диференціація скіфів, відображена в міфі, – відповідає характеру

ранньофеодального землеробського суспільства, яким могла бути Україна ще в доскіфський період і далі.

2. Лінгвістична інтерпретація імен героїв, назв племен дає змогу встановити тепер тісніший зв'язок між частинами міфу, надаючи йому більшої композиційної цілісності, сюжетної повноти, а також вказує на можливе існування української мови в період скіфсько-еллінської колонізації Причорномор'я й Подніпров'я» (с. 143).

Маємо зауважити, що після наведених автором аргументів логічно припускати існування слов'яномовного населення в період скіфсько-еллінської колонізації на теренах України, але ще не українськомовного.

З погляду сучасної української історичної науки праця насичена дискусійними питаннями, в ній чимало суперечливих, сумнівних аргументів і уявлень. Зазначимо, що у монографії наведено чимало цитат з «Велесової книги», які виконують роль вагомого аргументу на користь позиції автора. Не обійшлося без «українізації» й трипільської археологічної культури: «[...] на території майбутньої України вступала в третю, завершальну стадію високорозвинена

трипільська культура й цивілізація, що небезпідставно вважається протоукраїнською» (с. 122).

Важливо, що автор не претендує на історичну точність, цілковиту об'єктивність, бездоганність своєї гіпотези, а зазначає, що наведені у праці припущення потребують ґрунтовних досліджень. Монографія С. Корнієнка корисна усім, хто цікавиться історією

України VIII–III ст. до н.е., допомагає поглянути на свідчення Геродота про землеробське населення українських теренів по-новому, зокрема у світлі української лексики.

Олег ЧИРКОВ

науковий співробітник
відділу української
етнології НДІУ

УКРАЇНОЗНАВЧЕ ОСЯГНЕННЯ ПОДВИЖНИЦЬКОГО ЖИТТЯ І ФАХОВИХ ЗДОБУТКІВ В. К. БОРИСЕНКО

(Рецензія на «Науковий збірник з нагоди вшанування 70-річчя з дня народження та 45-річчя наукової діяльності професора Валентини Борисенко» / Упоряд. М. Гримич, О. Брайченко. – Київ: Дуліби, 2015. – 248 с.)

У другому півріччі 2015 р. побачило світ унікальне видання «Науковий збірник з нагоди вшанування 70-річчя з дня народження та 45-річчя наукової діяльності професора Валентини Борисенко». Його особливість полягає в тому, що він цілковито присвячений Валентині Кирилівні та улюбленій тематиці її досліджень – весільній обрядовості українців.

Переважна більшість т.зв. збірників на пошану готуються й оприлюднюються за таким форматом: одна – дві, рідко декілька статей про ювіляра (ювілярку), інші, в кращому випадку, лише прямо чи опосередковано дотичні до проблематики зацікавлень вельмишановного дослідника (дослідниці), у гіршому – взагалі не мають ніякого стосунку до тематики ювілейного видання. Щоби підтвердити наші слова, наведемо, як яскравий і типовий приклад, наукове видання Інституту археології НАН України: «Від венедів до

Русі. Збірник наукових праць на пошану доктора історичних наук, професора Дениса Никодимовича Козака з нагоди його 70-ліття» (К. – Х.: Майдан, 2014. – 380 с.). З 25-ти матеріалів лише два присвячені особисто Д. Козаку («Дослідник давньої історії України», «Список праць Дениса Никодимовича Козака»), одна його власна стаття «Житлово-господарче будівництво і планування поселення вельбарської культури біля с. Хрінники на Рівненщині», всі ж інші дослідження висвітлюють проблеми етнокультурного і соціального розвитку давнього населення України в останні століття до н.е. та в I тисячолітті н.е., що тією чи іншою мірою пов'язані з фаховими інтересами ювіляра.

На противагу цьому «поминальному збірнику» (саме так археологи називають поміж собою ці книги), рецензоване нами видання є, так би мовити,